

وضعیت زندگی تحصیلی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی ایران در

سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲^۱

محمد یمنی دوزی سرخابی^۲

میترا تیموری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۵/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۵/۲۵

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت تحصیلی، ایمنی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی ایران در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ بود. بدین منظور بر اساس روش پژوهش پیمایشی و با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته، داده‌های پژوهش از تعداد ۹۵ دانشجوی خارجی دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، امام خمینی (ره) قزوین و علوم پزشکی مشهد گردآوری شد. تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که ۳/۶۶٪ از دانشجویان خارجی می‌توانند واحدهای درسی خود را در موعد مقرر به اتمام رسانده و ۸۰٪ از آن‌ها نیز تاکنون مشروط نشده‌اند؛ اما کسانی که دچار افت تحصیلی بودند عواملی از قبیل مشکلات مربوط به «زبان»، «عدم انگیزه»، «ناتوانی اساتید برای انتقال درست محتوا» و «دشواری محتوای دروس» را به‌عنوان بیشترین عامل ذکر نموده‌اند. آن‌ها اظهار داشته‌اند که بیشترین حس امنیت را در «دانشگاه و در هنگام روز» و کمترین حس امنیت را «در شب و در هنگام استفاده از وسایل نقلیه» دارند. اکثر آن‌ها (۷/۷۳٪) وضعیت اقتصادی «متوسط به

۱. این مقاله نتیجه یک پژوهش آزاد در سال ۱۳۹۲-۹۳ است.

۲. استاد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی.

۳. دانشجوی دکتری تخصصی برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی دانشگاه مازندران.

بالایی» برای زندگی در ایران دارند. حدود ۱/۵۸٪ از این دانشجویان اظهار نموده‌اند که اساتید بین آن‌ها تبعیض قائل نمی‌شوند. ۱/۸۱٪ از آن‌ها احساس کرده‌اند که مردم ایران «در حد متوسط و بیش از آن» بین خارجی‌ها تبعیض می‌گذارند، درحالی‌که ۵/۷۸٪ از آن‌ها معتقدند که دانشجویان ایرانی «در حد متوسط و بیش از آن» بین خارجی‌ها قائل به تبعیض می‌باشند^۱.

واژگان کلیدی:

وضعیت تحصیلی؛ وضعیت ایمنی؛ وضعیت اقتصادی؛ وضعیت اجتماعی - فرهنگی؛ دانشجویان خارجی

---

^۱ بدین‌وسیله از کلیه دانشجویان خارجی که در این پژوهش مشارکت نموده و نظرات خود را صادقانه با ما در میان گذاشتند سپاسگزاری می‌شود. همچنین از زحمات سرکار خانم سیلانخوری در دانشگاه تهران قدردانی می‌گردد.

مقدمه

بین‌المللی شدن آموزش عالی به «هر نوع تلاش مستمر و سیستماتیک که هدف آن (بیشتر) پاسخگو ساختن آموزش عالی به الزامات و چالش‌های مربوط به جهانی‌شدن جوامع، اقتصاد و بازار کار» (Luijten., 2007:34) است، اطلاق می‌گردد. از این رو، یکی از شاخص‌های اصلی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، جذب دانشجویان خارجی است. (Maringe & Foskett.,2010)؛ فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰؛ نورشاهی، ۱۳۹۱؛ خراسانی و زمانی منش، ۱۳۹۱؛ پوردهاقانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ (MoHE Malaysia.,2011). در این میان کشورهای وجود دارند که سهم عمده‌ای از بازار جذب دانشجویان خارجی را به خود اختصاص داده‌اند. آن‌ها استراتژی‌هایی برای جذب و نگهداری دانشجویان خارجی اتخاذ نموده‌اند. به‌عنوان مثال، دانشگاه‌های پیشرو در زمینه ی جذب دانشجوی خارجی سعی می‌کنند با بررسی‌های عمیق و گسترده به وضعیت موجود دانشجویان خارجی پی ببرند و با برطرف نمودن کاستی‌ها زمینه را برای پذیرش بیشتر و نیز بالا بردن رضایتمندی آن‌ها فراهم نمایند؛ اما در کشور ما علی‌رغم این‌که آمار و ارقام حاکی از سهم ناچیز ایران برای پذیرش دانشجویان خارجی (ذاکر صالحی و صالحی نجف‌آبادی، ۱۳۹۱؛ فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰؛ بزرگمهری، ۱۳۸۵) در میان کشورهای جهان و منطقه می‌باشد، این مسئله کمتر مورد بررسی قرار گرفته است؛ حتی تحقیقات اندکی هم که صورت گرفته به همه جنبه‌های زندگی این دانشجویان نپرداخته‌اند.

با عنایت به این‌که «در جذب دانشجویان بین‌المللی، عنصر زبانی یک عامل کلیدی بوده و دانشگاه‌ها می‌دانند که یکی از بهترین ابزارهای بازاریابی، توصیه مثبت دانشجویان خرسند می‌باشد» (Maringe & Foskett.,2010:103) دانش‌آموختگان خارجی قدیمی و دانشجویان فعلی دانشگاه‌ها در هر کشوری، می‌توانند بازاریابانی برای جذب سایر دانشجویان باشند. شناسایی مشکلات دانشجویان خارجی در کشور می‌تواند، به‌عنوان علائم بالینی برای برنامه ریزان آن‌ها را هشیارتر ساخته و مسئولان را از وضع موجود مطلع سازد تا بتوانند با مرتفع نمودن آن‌ها، زمینه را برای جذب بیشتر دانشجویان خارجی فراهم ساخته و موجبات

اشتهار و محبوبیت بیشتر کشور میزبان را فراهم نمایند. از این رو «رهبران و مدیران دانشگاه باید اطمینان حاصل نمایند که همه کارکنان مجهز و حساس به نیازهای خاص و الزامات دانشجویان بین‌المللی هستند» (ibid:104) خرسند نگر داشتند دانشجویان خارجی فعلی با بررسی نیازها و مشکلات آن‌ها و در نتیجه برطرف نمودن کاستی‌ها امکان‌پذیر می‌باشد. اهمیت و ضرورت شناخت مسائل و مشکلات این دانشجویان که ریزوی^۱ آن‌ها را «هویت‌های سیار»^۲ (ibid:160)، می‌نامد، باعث شده است که در کشورهای مختلف به این مهم پرداخته شود.

بنابراین، با توجه به اهمیت و ضرورت مشخص شدن وضعیت جاری دانشجویان خارجی جهت ارتقاء وضعیت زندگی آن‌ها و در نتیجه مهیا شدن زمینه برای جذب بیشتر دانشجویان خارجی، این پژوهش باهدف اصلی بررسی وضعیت تحصیلی، ایمنی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی کشور در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ صورت پذیرفت.

درواقع محققان این پژوهش قصد داشتند به بررسی دقیق وضعیت زندگی دانشجویان خارجی پرداخته و شرایط زندگی آن‌ها را از نگاه دانشجویان خارجی توصیف نمایند؛ بنابراین پژوهش حاضر برای پاسخ به این سؤال انجام گرفت که «وضعیت تحصیلی، ایمنی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی ایران (به تفکیک) چگونه است؟» جنبه نو بودن پژوهش حاضر نیز از آنجا مطرح می‌شود که تاکنون پژوهشی مشابه این پژوهش که به بررسی همه‌جانبه وضعیت دانشجویان خارجی از منظر دانشجویان خارجی در حال تحصیل در سه شهر و پنج دانشگاه بزرگ ایران پرداخته است، در کشور ایران صورت نگرفته است.

¹ Rizvi.,2005

² mobile identities

ادبیات و پیشینه پژوهش

«جهانی‌شدن^۱ یک مفهوم منازعه برانگیز داغ است» (Carnoy.,1999:18) که هرچند به قول کوبو و کرافورد^۲ «دیرینه آن به بلندای تمدن بشری است»؛ (به نقل از: جاودانی، ۱۳۸۸: ۱۱۱) اما «از حدود سال ۱۹۶۰ میلادی رواج عام یافته است» (اخوان صراف و نیلفروش زاده، ۱۳۸۷: ۵۷) و کاربرد آن از «اواخر قرن بیستم میلادی به صورت جدی در ابعاد گوناگون در حال گسترش می‌باشد.» (ملک زاده، ۱۳۸۰: ۶۳) در واقع «جهانی‌شدن جبر بزرگ زمانه ماست» (Åslund and Dabrowski., 2008:vii) که به قول گودمن «به مدرن‌ترین مفهوم در گفتمان علوم اجتماعی در ۱۵ سال گذشته بدل شده است.» (جاودانی، ۱۳۸۸: ۱۱۵)

برخی بین‌المللی‌شدن را «پاسخی به جهانی‌شدن» (Gürüz.,2008:138) قلمداد نموده‌اند؛ اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که «جهانی‌شدن و بین‌المللی‌شدن گاهی اوقات به جای یکدیگر مورد استفاده قرار گرفته» (Anantha & Arokiasamy.,2011:73) و گاهی هر دو به یک شکل استنباط می‌گردند؛ اما همان‌طور که «دیکن»^۳ (۲۰۰۰) استدلال می‌کند که جهانی‌شدن به لحاظ کیفی از بین‌المللی‌شدن متفاوت است» (Luijten.,2007: 20) و در متون مختلف نیز به تفاوت این دو مفهوم اشاره شده است، (پوردهاقانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵؛ خراسانی و زمانی منش، ۱۳۹۱: ۱۸۴) این دو واژه مفهوم یکسانی ندارند.

با وجود این اختلاف‌نظرها، به‌طورقطع می‌توان اظهار داشت که دانشگاه‌ها مظهر سازمان‌های بین‌المللی هستند که با کارکردهای متعدد خود توانسته‌اند، بین‌المللی‌شدن را با عنوان و نام خود عجین نمایند. مارینگ و فاسکت (۲۰۱۰) نیز به‌خوبی اظهار داشته‌اند که «دانشگاه‌ها همواره یک مأموریت و ویژگی بین‌المللی داشته‌اند. خود کلمه دانشگاه، از مفهوم «universe» که یک نوع فضای بین‌المللی برای توسعه دانش جهانی از طریق افراد و گروه‌هایی از کارکنان محلی و بین‌المللی همراه با دانشجویان و منابعی از نقاط مختلف جهان است، استنباط

¹ Globalization

² Kubow and Crawford, 2001: 98

³ Dicken

می‌گردد.» (Maringe & Foskett.,2010:24) در واقع بین‌المللی شدن تلاشی است که به‌طور همزمان هم «رقابتی است و هم به‌صورت همکاری» (Arokiasamy.,2012: 13) با سایر سازمان‌های بین‌المللی انجام می‌پذیرد.

در این میان، پدیده «مهاجرت نمودن دانشجویان از کشوری به کشور دیگر برای ادامه تحصیلاتشان» (Anantha & Arokiasamy.,2011:74) که اصطلاحاً «جا به جایی دانشجویان» نامیده می‌شود، یکی از پررونق‌ترین زمینه‌های مطالعات دانشگاهی در ارتباط با بین‌المللی شدن به شمار می‌رود. کشورهایی که اقدام به پذیرش دانشجوی خارجی می‌کنند، در واقع، به یکی از استراتژی‌های بین‌المللی شدن دست می‌یابند که به‌نوبه خود نیز در بین استراتژی‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، رتبه اول را دارا می‌باشد. Maringe & Foskett.,2010:28؛ بزرگمهری، ۱۳۸۵)

جابه‌جایی دانشجویان و یا ورود دانشجویان خارجی به یک کشور «فرصت‌هایی برای دانشجویان ایجاد می‌نماید تا تجارب جهان‌وطنی^۱، مهارت‌های بین فرهنگی و چشم‌انداز بین‌المللی خود را توسعه دهند که به‌خوبی برای اشتغال در اقتصاد دانش جهانی به خدمت آنها درآید. دانشجویان با قرار گرفتن در معرض اشکال جدیدی از محیط‌های آموزشی و فرهنگی، به‌احتمال زیاد هویت خود را تغییر شکل داده و به «فرهنگ‌های متحرک»^۲ (Clifford, 1997) با توانایی سازگار کردن خود با محیط‌های فرهنگی و اقتصادی جدید تبدیل می‌شوند.» Maringe & Foskett.,2010:160)

علاوه بر این که خود دانشجویان از فواید جانبی تحصیل در یک کشور دیگر منتفع می‌گردند، کشورهای مبدأ و مقصد نیز از مزایای وجود آنها برخوردار می‌گردند. بدین منظور، رقابت چشمگیری در بین کشورهای جهان برای جذب دانشجویان خارجی مشاهده می‌گردد؛ به همین دلیل «افزایش تعداد دانشجویان در حال تحصیل در خارج از کشور، آموزش عالی را

¹ student mobility

² cosmopolitan

³ travelling cultures

تبدیل به یک کالای صادراتی عمده جهانی نموده است (Gribble, 2008). (MoHE) Malaysia, 2011:36 در واقع، مسابقه‌ای هیجان‌انگیز برای نفر گیری دانشجویان از سوی جوامع مختلف، در حال انجام است که می‌توان از میان ارقام متفاوتی که هر ساله از سوی سازمان‌های جهانی مبنی بر افزایش تعداد دانشجویان خارجی، منتشر می‌گردد، به وجود آن پی برد. بدین وسیله هر کشور سعی می‌کند تا با جذب بیشتر دانشجوی خارجی به منافع مدنظر خود که در بیانیه‌ها و چشم‌اندازهایش مشهود است، دست یابد که آمار فزاینده جذب دانشجویان خارجی در کشورهای مختلف نیز مبین این وضعیت است.

هرچند که عواملی مانند تغییر و تحولات جهانی، تلاش‌های رقابت‌آمیز کشورهای در حال توسعه برای جذب دانشجو و در نتیجه جابه‌جایی نقش کشورهای دانشجو فرست و دانشجو پذیر باعث شده است که اعداد و ارقام منتشره تغییر یابند؛ اما آمار موجود نشان می‌دهد که «تعداد دانشجویان ثبت‌نام‌شده در آموزش عالی در خارج از کشور متبوع خود، به‌طور چشمگیری از 0/6 میلیون نفر در سراسر جهان در سال ۱۹۷۵، به سه میلیون نفر در سال ۲۰۰۷ (OECD, 2009) افزایش یافته است و برآورد می‌شود که تعداد دانشجویان بین‌المللی به هشت میلیون نفر در سال ۲۰۲۵ برسد (Bohm et al., 2004)». (Maringe & Foskett., 2010: 110)

در میان کشورهای دانشجو پذیر، «در حال حاضر ایالات متحده میزبان بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان است. طوری که در طول سال تحصیلی ۲۰۰۷-۲۰۰۸، تعداد ۶۲۳۸۰۵ دانشجوی بین‌المللی در انواع مختلف مؤسسات عالی در ایالات متحده تحصیل کرده‌اند.» (Wenli., 2010: 235) با وجودی که معیارهای متفاوت برای سرشماری دانشجویان خارجی باعث اختلاف‌هایی در رتبه بندی‌ها می‌شود؛ (Brooks & Waters., 2011:116) اما کشورهایمانند فنلاند، ایرلند، نیوزیلند، استرالیا (ibid) و انگلستان در میان کشورهای دنیا، رتبه‌های بسیار خوبی در جذب دانشجو دارند و در این سوی جهان نیز، چین، مالزی، سنگاپور (Verbik, & Lasanowski., 2007:22) و هند نیز جذابیت بالایی برای جذب

دانشجوی خارجی داشته‌اند؛ به‌طور مثال، مالزی در راستای تسریع سیاست عملی کردن بین‌المللی شدن، قصد دارد که تعداد دانشجویان بین‌المللی خود را تا سال ۲۰۱۵ به ۱۵۰,۰۰۰ نفر و تا سال ۲۰۲۰ به ۲۰۰,۰۰۰ نفر برساند. (MoHE Malaysia.,2011:7)

برجمعیت‌ترین کشور جهان یعنی چین نیز، «بیش از ۷٪ از سهم بازار دانشجویی جهانی را به خود اختصاص داده است.» (Verbik & Lasanowski.,2007:22) «سنگاپور با ارائه «نام تجاری»^۱ و شهرت بین‌المللی برای کیفیت، از لحاظ ارزش پول، پتانسیل قرار گرفتن در میان مقصدهای آموزش عالی رقابتی‌تر را دارا می‌باشد. هزینه‌های پایین زندگی کشور و شرایط امن دانشجویان خارجی فعلی همراه با یک فرصت ایده آل برای ادامه تحصیل در خارج از کشور در یک محیط انگلیسی‌زبان، همگی باعث افزایش جذابیت سنگاپور به‌عنوان کشور میزبان می‌گردد.» (ibid) مالزی نیز با ویژگی‌های مشابه و نیز فرهنگ کثرت‌گرا و عرضه آموزشی چندزبانه همین وضعیت را دارد (ibid:20) همچنین ژاپن در طرحی که در سال ۲۰۰۷ آن را اعلام نموده است، قصد خود را مبنی بر دعوت از سیصد هزار دانشجو تا سال ۲۰۲۰ بیان داشته است. (Akiyoshi.,2009: 208) همین منبع تعداد دانشجویان خارجی در حال تحصیل در ژاپن را برای سال ۲۰۰۶، تعداد 117927 نفر ذکر نموده است. (ibid:207) این در حالی است که کشور ژاپن یک کشور غیر انگلیسی‌زبان است و این عامل را همواره یکی از نقاط ضعف خود می‌داند!

همان‌طور که آمار و ارقام منتشره نشان می‌دهند، برخی از کشورها در نبردی نابرابر گوی سبقت را از سایر کشورها ربوده و دانشجویان خارجی را همانند کهربا می‌ربایند. شرایط کلی این کشورها و دانشگاه‌های تابعه حاکی از آمادگی بسیار بالای آن‌ها برای پذیرایی از دانشجویان خارجی می‌باشد. آن‌ها به عوامل متعددی که باعث مجذوب شدن دانشجویان خارجی نسبت به یک کشور می‌شود حساس بوده و همواره سعی در پاسخگویی به نیازهای دانشجویان خارجی دارند. در این شرایط است که دانشجویان خارجی حاضرند در قبال

¹ brand name

پرداخت شهریه‌های گزاف دوران تحصیلی خود را در این کشورها بگذرانند. الزام توجه به نیازهای تحصیلی، ایمنی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی دانشجویان خارجی و عنایت به اصل محوری مشتری مداری، مؤسسات آموزش عالی را ملزم می‌سازد که «مسئولیت‌های خود را در حفاظت از منافع دانشجویان بین‌المللی تشخیص دهند. این حق، کسب اطلاعات دقیق و جامع در مورد الزامات و روش‌های پذیرش، شرایط زندگی، مسکن، هزینه‌های زندگی، شرایط اجتماعی، شرایط بهداشتی و سایر خدمات زندگی را پوشش می‌دهد.» (MoHE Malaysia.,2011:96) در واقع دانشگاه‌ها با توجه به نیازها و توقعات دانشجویان بین‌المللی شرایط مساعدی را فراهم سازند تا بتوانند جذابیت خود را برای آن‌ها به نمایش بگذارند. علاوه بر مسئولیت دانشگاه‌ها وضعیت عمومی کشورها و سیاست‌های کلان آن‌ها نیز بسیار مؤثر بوده و گاه شرایط دانشگاه‌ها را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند؛ بنابراین، متغیرهای بسیاری وجود دارد که بین‌المللی شدن را تسریع نموده و جذب دانشجویان بیشتری را نیز موجب می‌شود «از جمله پذیرش کثرت‌گرایی فرهنگی در محیط‌های دانشگاهی و توجه کافی به تجربه بین فرهنگی و توسعه مراودات بین‌المللی می‌باشد.» (عراقیه، ۱۳۹۲: ۸۱) از این رو در بررسی زندگی دانشجویان خارجی علاوه بر وضعیت زندگی تحصیلی و مسائل مرتبط با دانشگاه بایستی به سایر مسائل مرتبط با زندگی آن‌ها نیز که در متن جریان‌ات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی یک کشور رخ می‌دهد، توجه خاصی مبذول داشت. به‌عنوان مثال از جمله عوامل مرتبط با دانشجویان خارجی این است که آنهایی «که در حال ورود به آموزش عالی در کشورهای مختلف هستند، باید با طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها و انتظارات مختلف کنار بیایند.» (Maringe & Foskett.,2010:103-104) این دانشجویان ممکن است بیش از دانشجویان داخلی متحمل مشکلات شوند، زیرا «فشار ناشی از انتظارات متفاوت از یک فرهنگ جدید، محیط‌های آموزشی، اجتماع، افسردگی، فقدان تفریح و سرگرمی، فقدان استراحت و نگرانی‌های اقتصادی ممکن است موقعیتشان را بدتر نماید» (Samouei et al.,

(118: 2013) مثلاً «الشریده و گئو» (۱۹۹۸) خاطرنشان ساختند، آشنا نبودن با آداب و رسوم، هنجارها و ارزش‌های آمریکایی ممکن است برای دانشجویان بین‌المللی، تعامل مؤثر با آمریکایی‌ها را به‌منظور برآورده ساختن نیازهای تحصیلی و شخصی دشوار نماید. (Wenli.,2010: 235) یک مسئله مهم دیگر برای دانشجویان خارجی «شوک فرهنگی»^۲ است که برای تشریح اضطراب و احساس گم‌گشتگی در هنگامی که دانشجویان مجبور هستند در یک محیط فرهنگی، اجتماعی کاملاً متفاوت در یک کشور خارجی فعالیت نمایند، به کار می‌رود. (Samouei et al., 2013: 118) بنابراین شناسایی این عوامل و تلاش برای بهبود وضعیت آن‌ها می‌تواند در کاستن اضطراب ناشی از آن‌ها مثر ثمر واقع شود و زندگی دانشجویان خارجی در یک کشور بیگانه را ایمن‌تر نماید.

در خصوص مسائل و مشکلات دانشجویان خارجی پژوهش‌های متعددی در سراسر جهان صورت گرفته است که بر اساس سؤالات پژوهشی به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

- در زمینه سؤال اول پژوهش که مربوط به بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان خارجی می‌باشد، پژوهش‌های زیر صورت گرفته است:

فورستات^۳ (۱۹۵۱) در بررسی‌ای که از مشکلات سازگاری ۱۸۲ دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های آمریکایی به عمل آورد، دریافت که یکی از مشکلات این دانشجویان، مشکل زبان و نظام دانشگاهی بوده است. (Wenli.,2010: 236)

دو دهه بعدتر از آن، شارما^۴ (۱۹۷۳)، دریافت که می‌توان مشکلات تجربه شده توسط دانشجویان را در سه دسته اصلی (تحصیلی، شخصی و اجتماعی) طبقه‌بندی نمود. وی مشکلات در فهم سخنرانی‌ها، مشارکت در کلاس و یا تهیه گزارش شفاهی و کتبی را از جمله مشکلات عمده تحصیلی برشمرده است. (ibid)

¹ Al-Sharideh and Goe

² Culture shock

³ Forstat

⁴ Sharma

نتیجه یافته‌های شورای آموزش و پرورش بین‌المللی انگلستان^۱ (UKCOSA) در نوامبر ۲۰۰۶ نشان داد که اکثر دانشجویان خارجی^۲ از کیفیت دوره تحصیلی‌شان خشنود هستند. Verbik (& Lasanowski.,2007:28)

فتحی علی دهکردی و همکاران (۱۳۸۹: ۲۲-۲۰) نیز نتیجه مطالعه فان و ماک^۳ (1998) را که بر روی دانشجویان بین‌المللی انجام شد، چنین نقل کرده‌اند که دانشجویان بین‌المللی در کشور میزبان با مشکلات فراوانی در بافت‌های آکادمیک مواجه می‌باشند.

در گزارش بررسی دانشجویان بین‌المللی بریتیش کلمبیا^۴ نیز که در سال ۲۰۰۹ انجام شد، اکثر پاسخ‌دهندگان (۷۱ درصد) از کیفیت آموزش، ۷۰ درصد آنها از اساتید و ۶۸ درصد از آنها از خدمات دانشجویی راضی و یا بسیار راضی بودند، اما رضایت آنها نسبت به تجارب به دست آوردن مجوز تحصیل (۵۸ درصد) کمتر بود» (BC.,2009:3)

در ماه مارچ ۲۰۱۰ پژوهشی بر روی دانشجویان خارجی دانشگاه کاگوشیما^۵ انجام شد. نتایج این بررسی نشان داد که ۲۵ درصد از پاسخگویان، افراد دانشگاه کاگوشیما؛ و ۱۴ درصد هم سرپرستان را به‌عنوان مزیت دانشگاه در نظر می‌گیرند. ۷۷ درصد از آنها عنوان داشتند که رابطه خوبی با سرپرستانشان دارند. بیش از نیمی از دانشجویان (۵۹ درصد) نیز از معلمان خود راضی بودند و بقیه نارضایتی خود را از معلمان ابراز داشتند (CIC.,2010).

سموعی و همکاران (۲۰۱۳) در پیشینه تحقیق خود از مطالعه‌ای نام‌برده‌اند که بر روی دانشجویان ایرانی با درجه دکتری تخصصی در دانشگاه‌های استرالیا در سال ۱۹۹۵ انجام شد. نتایج نشان داد که از جمله مهم‌ترین مشکلات گزارش‌شده، صحبت کردن به زبان دیگر می‌باشد. (Samouei et al., 2013: 118)

¹ The UK Council for International Education

² overseas students

³ Fan & Mak

⁴ British Columbia International student Survey

⁵ Kagoshima University

همچنین نتایج یک بررسی دیگر نشان داد که «حدود یک‌پنجم از دانشجویان بین‌المللی می‌گویند که کلاس‌ها نسبت به خواندن، پژوهش کتابخانه‌ای و نوشتن تکالیف بیش‌ازحد دشوار هستند.» (Zehner.,2012:7)

یکی از بررسی‌های داخلی درزمینه مسائل و مشکلات دانشجویان خارجی به سفارش سازمان امور دانشجویان در سال ۱۳۸۵ انجام گرفت. نتایج این نظرسنجی نشان داد که مشکلات آموزشی دانشجویان غیر ایرانی نسبت به سایر مشکلات، درجه دوم اهمیت قرار دارد (به نقل از: فتحی علی دهکردی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۲-۲۰)

• نتایج پژوهش‌های پیشین درزمینه سؤال دوم پژوهش (بررسی وضعیت ایمنی دانشجویان خارجی) به‌قرار زیر است:

نتایج یک بررسی نشان داد که «دانشجویان مرد - هم شهروندان ایالات‌متحده و هم دانشجویان بین‌المللی - خاطرنشان ساختند که زمانی که آن‌ها در پردیس دانشگاه زندگی می‌کنند یک حس ایمنی بسیار بالایی دارند؛ اما محل اقامت، هیچ تفاوت معناداری در احساس ایمنی دانشجویان دختر ایجاد نمی‌کند. شاید حس ایمنی دانشجویان دختر بیشتر با ایمنی در خیابان‌ها و پیاده‌روها مربوط است، بنابراین اثر مسکن امن کوچک می‌باشد.» (Zehner.,2012:10)

ازجمله دیگر نتایج مهم این تحقیق این است که دختران دانشجو بیشتر از مردان از لحاظ فیزیکی احساس ناامنی می‌کنند. (ibid:9)

مارینسون و همکاران (۲۰۱۰) نیز با حدود ۲۰۰ نفر از دانشجویان خارجی دانشگاه‌های استرالیا مصاحبه نموده و نتایج تفصیلی خود را درزمینه مسائل کلیدی همچون امنیت، زبان، تفاوت‌های فرهنگی، تبعیض، تنوع‌یادگیری و چالش‌های اجتماعی - فرهنگی و ... در کتاب «امنیت دانشجوی بین‌المللی» منتشر نمودند.

• در میان پژوهش‌های انجام‌شده درزمینه وضعیت اقتصادی دانشجویان خارجی (سؤال سوم پژوهش) می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

شارما (۱۹۷۳) و فورستات (۱۹۵۱) در میان مشکلات ذکر شده برای دانشجویان خارجی به مسائلی همچون امور مالی، تهیه مسکن و هزینه مواد غذایی اشاره می‌کنند. (Wenli.,2010: 236)

فتحی و همکاران (1389:18)، نتیجه کار پژوهشی نون^۱ (2008) را این‌چنین ذکر کرده‌اند که «اگرچه دانشجویان بین‌المللی نمرات بالایی در دروس کسب می‌کنند، اما مشکلات و چالش‌های اقتصادی آن‌ها در کشور میزبان بسیار زیاد است.»

شهرداری شهر ملبورن در اکتبر و نوامبر سال ۲۰۱۰، نتایج بررسی جامع خود را که از تمامی زوایای زندگی دانشجویان بین‌المللی به‌منظور جمع‌آوری بازخورد آنها انجام داده بود، منتشر نمود و نتایج آن را با نظرسنجی مشابه خود که در سال ۲۰۰۸ انجام داده بود، مقایسه کرد. هدف از انجام این بررسی بهبود بخشیدن به وضعیت زندگی و رفاه دانشجویان بین‌المللی و برطرف نمودن هر چه بهتر نیازهای آنها بود. نتایج این تحقیق نشان داد که رضایتمندی دانشجویان از نحوه توانایی‌شان برای پرداخت هزینه‌های زندگی در پایین‌ترین سطح قرار دارد؛ حدود ۵۰ درصد از آنها خاطر نشان ساختند که محدودیت‌های مالی مانع از شرکت آنها در فعالیت‌های ورزشی شده است و هزینه‌های بالای کالا و خدمات و نیز محل اقامت از جمله دلایلی هستند که این دانشجویان بر اساس آن، تمایلی برای معرفی شهر ملبورن به دیگران برای ادامه تحصیل ندارند. در نهایت پاسخ‌دهندگان به این نظرسنجی پیشنهاد داده‌اند که امتیازاتی مانند در نظر گرفتن محل‌های اقامت مقرون به‌صرفه‌تر، کمک‌های مالی و یا پشتیبانی، بورس‌های تحصیلی، تخفیف‌های دانشجویی و حمل‌ونقل عمومی بایستی برای دانشجویان بین‌المللی در نظر گرفته شود. (CoM.,2010)

نتایج پژوهش سموعی و همکاران درباره دانشجویان خارجی رشته علوم پزشکی در حال تحصیل دانشگاه اصفهان در سال ۲۰۰۶-۰۷ نشان داد که مشکلات اقتصادی در میان سایر مشکلات بررسی شده، از اهمیت کمتری برخوردار است. (Samouei et al., 2013: 119)

¹ Noone

همچنین آنها مواردی همچون نگرانی‌های مالی و فقدان بیمه سلامت را نیز از جمله اصلی‌ترین مشکلات رودرروی دانشجویان بین‌المللی بر شمرده‌اند. (ibid)

• در مورد وضعیت اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی (سؤال چهارم پژوهش) نیز بررسی‌هایی انجام گرفته است که به نتایج برخی از آنها اشاره می‌شود:

فورستات و شارما هر دو در پژوهش‌هایی جداگانه به مشکل دوست‌یابی در پژوهش‌های خود اشاره کرده‌اند؛ اما شارما حتی مسائل دیگری نیز از جمله احساس غربت، مشکلات اجتماعی شامل آداب و رسوم آمریکا و نیز پذیرش از سوی گروه‌های اجتماعی نیز را برای دانشجویان خارجی بر شمرده است. (Wenli.,2010: 236)

نتایج دیگری که از پژوهشی در استرالیا در مورد دانشجویان ایرانی استخراج شد، نشان می‌دهد که مشکلات فرهنگی و محرومیت اجتماعی نیز از جمله مشکلات مهم دانشجویان بوده است. (Samouei et al., 2013: 118)

نتایج پژوهش فان و ماک (۱۹۹۸) نشان داد که یکی از مشکلات پیش روی دانشجویان خارجی بر خورده‌های روزمره آنها می‌باشد. (به نقل از: فتحی علی دهکردی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۰-۲۲)

شورای آموزش و پرورش بین‌المللی انگلستان نیز اعلام کرد که دانشجویان خارجی به‌عنوان اتباع غیر انگلیسی از خدمات رفاهی در دسترس خود چندان راضی به نظر نمی‌رسند (Verbik & Lasanowski.,2007:28)

فرهنگ پذیری نیز موضوعی است که توجه پژوهشگران را به خود جلب کرده است. به‌عنوان مثال «پاکت^۱ و همکاران، (۲۰۰۶) در مطالعه‌ای نشان دادند که فرهنگ پذیری اغلب فرایندی تنش‌زا برای دانشجویان خارجی است.» (فتحی علی دهکردی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۲-۲۰)

^۱ Paket

مسئله تبعیض که رابطه تنگاتنگی با افراد غیرخودی دارد، نیز همواره مورد بحث بوده است، بعد از این که موریس^۱ (۱۹۶۰) آن را در مطالعات خود مورد توجه قرارداد (Wenli.,2010: 236)، در سالیان اخیر نیز با وجود متنوع تر شدن و کثرت گراتر شدن دانشگاه‌ها همیشه گریبان گیر دانشجویان خارجی بوده طوری که توسط پژوهشگران مورد کنکاش قرار گرفته است. «به‌عنوان مثال، پوی رازلی و لوپز^۲ (۲۰۰۷) دریافتند که دانشجویان بین‌المللی سطوح بالاتری از تبعیض را نسبت به دانشجویان آمریکایی تجربه کرده‌اند. لی و رایس^۳ (۲۰۰۷) تجزیه و تحلیل دقیقی از چگونگی درک تبعیض دانشجویان بین‌المللی در ایالات متحده ارائه کردند. برخی از مشکلات مورد بحث آنها عبارت‌اند از: ادراک بی‌عدالتی، فقدان مهمان‌نوازی، عدم تحمل فرهنگی و مواجهه مستقیم. آنها استدلال نمودند که برخی از چالش‌هایی که دانشجویان بین‌المللی با آن مواجه هستند نباید فقط به‌عنوان مشکلات سازگاری در نظر گرفته شوند؛ در عوض، همچنین می‌توانند به نارسایی در جامعه میزبان نسبت داده شود.» (ibid)

نتایج یک تحقیق پیمایشی بر روی دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۰۷، نشان داد که اکثر دانشجویان در هنگام تحصیل و زندگی در کشور انگلستان نقش اجتماعی فعالی داشتند و برای بسیاری از دانشجویان تطبیق با یک فرهنگ دانشگاهی متفاوت، بسیار حادثر از تطبیق با یک محیط اجتماعی مختلف است. (Gu et al.,2007:38)

در گزارش بریتیش کلمبیا (۲۰۰۹) نیز اشاره شده است که دانشجویان خارجی در مورد امکانات تفریحی در دسترس (۵۳ درصد) نسبت به سایر موارد، رضایت کمتری داشته‌اند. (BC.,2009:3)

آمار و ارقام نتایج دانشگاه کاکوشیما (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که ۱۸ درصد دانشجویان خارجی از نظام اجتماعی و ۱۷ درصد از محیط دانشگاه رضایت داشته‌اند. در مورد ارتباط با مردم ژاپن هم ۵۲ درصد اظهار داشتند که به‌اندازه کافی با مردم ژاپن ارتباط دارند، ۲۵ درصد گفتند که

1. Morris

2 Poyrazli and Lopez

3 Lee and Rice

4 inhospitality

ارتباطشان با مردم ژاپن محدود است و ۲۲ درصد هم اقرار کردند که با مردم ژاپن هیچ ارتباطی ندارند (CIC.,2010).

نتایج پژوهش سموعی و همکاران که در ۲۰۰۶-۰۷ انجام شد و مشکلات و مسائل دانشجویان بین المللی را در ۶ حوزه اصلی آموزشی، روان‌شناختی، حمایتی-ارتباطی، خانوادگی، ارتباطی و اجتماعی-فرهنگی مورد ارزیابی قرار دادند، نشان داد که مهم‌ترین مشکلات دانشجویان در زمینه‌های اجتماعی-فرهنگی و ارتباطی-حمایتی، متمرکز بوده است. (Samouei et al., 2013: 119) همچنین آن‌ها در کنکاش مطالعات اسنادی خود به مواردی برخوردند که نشان می‌داد «مشکلات مربوط به هنجارهای فرهنگی جدید، احساس غربت^۱، تبعیض ادراک‌شده و مسائل زبانی اصلی‌ترین مشکلات رودرروی دانشجویان بین‌المللی می‌باشد.» (ibid)

یکی از بررسی‌های داخلی در زمینه مسائل و مشکلات دانشجویان خارجی به سفارش سازمان امور دانشجویان در سال ۱۳۸۵ انجام گرفت. نتایج این نظرسنجی نشان می‌دهد که مشکلات دانشجویان غیر ایرانی در درجه اول مربوط به مشکلات فرهنگی و ارتباطی می‌باشد. نتایج یک پژوهش دیگر در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که بیشترین مشکلات دانشجویان خارجی این دانشگاه مربوط به مشکلات فرهنگی و کمترین مشکلاتشان مشکلات خانوادگی می‌باشد. (به نقل از: فتحی علی دهکردی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۲-۲۰)

پژوهش‌هایی که در داخل کشور در رابطه با بررسی وضعیت دانشجویان خارجی مقیم ایران صورت گرفته است، بسیار محدود بوده و قابل‌مقایسه با پیمایش‌های گسترده جهانی پیرامون زندگی دانشجویان خارجی نمی‌باشد. حتی در این چند پژوهش صورت گرفته به کلیه زوایای زندگی دانشجویان خارجی که در شهرهای بزرگ دانشجو پذیر ایران زندگی می‌کنند، پرداخته نشده است. فقدان بررسی‌های جامع و گسترده در زمینه بررسی وضعیت تحصیلی، اقتصادی، ایمنی و فرهنگی-اجتماعی دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های بزرگ ایران محققان این پژوهش را بر آن داشت تا قدم کوچکی در این راه برداشته و از منظر دانشجویان خارجی در

¹ homesickness

حال تحصیل در ایران توصیفی از وضعیت تحصیلی، ایمنی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی آنها ارائه نمایند.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر پیمایشی و ابزار آن یک پرسشنامه محقق ساخته است که داده‌های موردنیاز را در مورد وضعیت تحصیلی، ایمنی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی کشور گردآوری نموده است. با توجه به این که پرسشنامه دارای سؤالات عینی و باز به صورت توأم است، داده‌های حاصله کیفی و کمی می‌باشند. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان خارجی در حال تحصیل در دانشگاه‌های دولتی شهرهای تهران، مشهد و قزوین در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ می‌باشد.

به دلیل در دسترس نبودن تعداد دقیق افراد جامعه، استفاده از روش تصادفی مقدر نبود، بنابراین از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید. تعداد افرادی که به پرسشنامه پاسخ داده‌اند، ۹۵ نفر از دانشگاه علوم پزشکی مشهد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه شهید بهشتی می‌باشد. جدول شماره (۱) توزیع تعداد افراد نمونه را برحسب دانشگاه‌های مختلف نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱): توزیع تعداد افراد نمونه در دانشگاه‌های دولتی ایران

دانشگاه تهران	تربیت مدرس	شهید بهشتی	بین‌المللی امام خمینی قزوین	علوم پزشکی مشهد	
۲۷	۹	۱۶	۲۱	۲۲	فراوانی
%28/42	%9/47	%16/84	%22/10	%23/15	درصد

برای تعیین اعتبار از اعتبار صوری استفاده شد که با نظرات خبرگان، گویه‌های نامناسب حذف گردید. با توجه به این که سؤالات پرسشنامه در طیف یکسانی نبودند، برآورد اعتبار آن از طریق آلفای کرونباخ صورت نگرفت.

همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از فراوانی، درصد، میانگین، خی دو دو متغیره، خی دو نیکویی برازش و نیز تجزیه و تحلیل یک راهه استفاده گردید.

یافته‌ها

وضعیت جمعیت شناختی

کم سن ترین مشارکت کننده در این پژوهش 18 سال داشته و مسن ترین آنها 46 ساله بود. به طور کلی میانگین سنی مشارکت کنندگان 60/۲۶ سال بوده است. 40% درصد از مشارکت کنندگان زن، 60% آن‌ها مرد، 30/05% متأهل و 68/4% نیز مجرد بوده‌اند.

دانشجویان خارجی که در این پژوهش مشارکت داشتند از 21 کشور و صرفاً جهت تحصیل در دانشگاه‌های ایران وارد کشور شده بودند. بیشترین تعداد دانشجوی خارجی در حال تحصیل این مطالعه از کشور لبنان (20 درصد) و بعد از آن کشورهای سوریه با 16/8 درصد، افغانستان با 12/6 درصد و عراق با 10/5 درصد بودند. از تاجیکستان 7/4%، ترکمنستان 6/3% و پاکستان 5/3% دانشجویان و از کشورهای آذربایجان و ترکیه نیز هر کدام 3/2%، از مصر و سودان هم هر یک 2/2% و در نهایت از کشورهای هند، اوکراین، چین، رومانی، کره جنوبی، آراژانتین، قرقیزستان، سنگال، نیجریه و فلسطین نیز هر یک 1/1% در این پژوهش شرکت نمودند. نمونه مورد مطالعه از پنج دانشگاه کشور (دانشگاه تهران 28/42%، دانشگاه علوم پزشکی مشهد 23/15%، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) قزوین 22/10%، از دانشگاه شهید بهشتی 16/84% و دانشگاه تربیت مدرس 9/47%) انتخاب شدند. این دانشجویان خارجی در مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری عمومی و تخصصی در دانشگاه‌های کشور ایران به تحصیل اشتغال داشتند.

دانشجویان مورد مطالعه این پژوهش در ۳۰ رشته و گرایش تحصیلی مشغول به تحصیل بودند. از این میان رشته‌های ادبیات فارسی و پزشکی به ترتیب 25/3% و 17/3% بیشترین شرکت کننده را داشته و از سایر رشته‌ها نیز با فراوانی کمتر از ۱۰ تا فراوانی یک، مشارکت کنندگانی وجود داشته است.

84/2% از مشارکت‌کنندگان اظهار داشته‌اند که زبان دوره تحصیلی آنها فارسی است؛ 7/4% زبان فارسی و انگلیسی، 3/2% زبان فارسی و عربی، 2/1% انگلیسی و 1/1% هم هر سه زبان فارسی و عربی و انگلیسی را به‌عنوان زبان آموزشی دوره تحصیلی خود برشمرده‌اند. 31.6 درصد از افراد نمونه بیش از چهار سال در ایران زندگی نموده و بقیه نیز بین حداقل ۶ ماه تا ۴ سال در ایران اقامت گزیده‌اند.

سؤال اول: وضعیت تحصیلی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های خارجی ایران چگونه است؟
تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از گردآوری پرسشنامه نشان داد که میانگین معدل دوره تحصیلی این دانشجویان 15/41 و بالاترین و پایین‌ترین معدل نیز به ترتیب ۱۹ و ۱۲ در مقیاس ۲۰ بوده است. 66/3% نیز اظهار داشته‌اند که می‌توانند تمامی واحدهای درسی خود را در موعد مقرر به اتمام برسانند. این امر نشان‌دهنده وضعیت تحصیلی مناسب دانشجویان بوده است. شاهد این مدعا نیز آمار هشتاد درصدی از مشارکت‌کنندگان است که اظهار داشته‌اند تاکنون مشروط نشده‌اند. با وجود این، تعدادی (6/12% از شرکت‌کنندگان) که در طی دوران تحصیلی خود مشروط شده‌اند، مشکلات اقتصادی، خانوادگی و نیز مشکل زبان را دلیل بر مشروط شدن خود برشمرده‌اند. همچنین آنها با انتخاب بیشتر گزینه «عدم درک درست زبان فارسی» برای دلیل افت تحصیلی خود باز هم بر مشکلات زبانی تأکید نموده‌اند. جدول شماره (۲) عوامل دخیل در افت تحصیلی دانشجویان خارجی این پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول شماره (۲): عوامل دخیل در افت تحصیلی دانشجویان خارجی بر اساس نظرات آنها

نمی‌دانم	تفاوت سبک ارزیابی رایج در ایران با سبک ارزیابی در کشورم	تفاوت سبک یادگیری من با سبک رایج در ایران	عدم تناسب رشته با استعداد من	علم	علم درک درست زبان فارسی	مشواری دوره	استادان به درستی محتوا را انتقال نمی‌دهند.	درصد
۱۱/۶٪	۷/۴٪	۷/۴٪	۳/۲٪	۹/۵٪	۱۶/۸٪	۸/۴٪	۸/۴٪	

همچنین پاسخ‌های افراد نمونه نشان داد که ۷ نفر از افراد نمونه به «ترک تحصیل» اندیشیده‌اند. آن‌ها عواملی همچون «نامیدی از ایران» و «عدم روشن بودن آینده» را به‌عنوان بیشترین دلیل و نیز «شرایط سخت کشور متبوع دانشجویان»، «مشکلات تحصیلی» و «کاغذبازی و سرگردانی در ادارات» را ازجمله سایر عوامل اندیشیدن به ترک تحصیل برشمرده‌اند.

ازجمله مسائل مرتبط با وضعیت تحصیلی دانشجویان این است که تا چه حد احساس می‌کنند اساتید نسبت به آنها تبعیض روا داشته و این تبعیض به چه مقدار به ملیت آنها بستگی دارد. پاسخ‌ها نشان داد که ۵۱/۲٪ از دانشجویان بیان داشته‌اند که ملیت آنها با ملیت سایر دانشجویان برای اساتید فرقی ندارد. ۴۱/۹٪ نیز عنوان داشته‌اند که اساتید با آنها به خاطر ملیتشان برخورد احترام‌آمیز دارند و ۷ درصد از آنها نیز که از کشورهای سنگال، افغانستان، لبنان و سوریه بوده‌اند برخورد تحقیرآمیز اساتید را نسبت به خود مطرح کرده‌اند. درحالی‌که ۵۸/۱٪ دانشجویان خارجی مورد پژوهش به‌طورکلی تبعیض اساتید ایرانی را در مورد دانشجویان خارجی مردود شمرده‌اند، ۱۱/۸٪ نیز معتقد بودند اساتید ایرانی در کل رفتار تبعیض‌آمیزی دارند و ۳۰/۱٪ نیز فکر می‌کردند اساتید «تا حدودی» با دانشجویان خارجی تبعیض‌آمیز برخورد می‌کنند. با استفاده از آزمون خی دو دو متغیره نیز تفاوت دیدگاه مشارکت‌کنندگان ملیت‌های مختلف در مورد رفتار تبعیض‌آمیز اساتید با آنها سنجیده شد که نتایج به دست آمده حاکی از آن است که تفاوت معناداری بین دیدگاه مشارکت‌کنندگان وجود ندارد.

در مورد این که تبعیض‌های احتمالی اساتید نسبت به دانشجویان خارجی تا چه حد بر وضعیت تحصیلی آنها تأثیرگذار بوده است، نظرات متفاوتی ارائه شده است. ۵۴/۹٪ اظهار داشته‌اند که تبعیض اساتید در مورد آنها بر وضعیت تحصیلی‌شان تأثیری نداشته است. به نظر ۲۰/۷ درصد از آنها تبعیض اساتید بر وضعیت تحصیلی‌شان اثرگذار بوده است. ۲۴/۴ درصد نیز معتقدند که این تبعیض «تا حدودی» بر وضعیت تحصیلی‌شان اثر گذاشته است.

سؤال دوم پژوهش: وضعیت ایمنی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی کشور چگونه است؟

داده‌های حاصل از این پژوهش نشان دادند که امن‌ترین مکان برای دانشجویان خارجی «دانشگاه و در هنگام روز» می‌باشد. آن‌ها اظهار داشته‌اند که برای «استفاده از وسایل نقلیه در شب‌هنگام» نسبت به سایر مکان‌ها و زمان‌ها احساس ناامنی بیشتری می‌نمایند. جدول شماره (۳) میانگین کل مشارکت‌کنندگان را با استفاده از طیف لیکرت نشان می‌دهد. (نمره ۱ به معنی احساس ناامنی شدید و نمره ۶ به معنی احساس امنیت کامل است).

جدول شماره (۳): میانگین وضعیت احساس ایمنی دانشجویان خارجی برحسب مکان و زمان

مکان و زمان	در شهر و هنگام روز	در دانشگاه و هنگام روز	در دانشگاه و تاریکی هوا	در محل زندگی و تاریکی هوا	استفاده از وسایل نقلیه در روز	استفاده از وسایل نقلیه در شب
میانگین	۴/۰۶۵	۴/۳۹	۴/۲۱	۴/۰۶۳	۳/۷۸	۳/۶۱

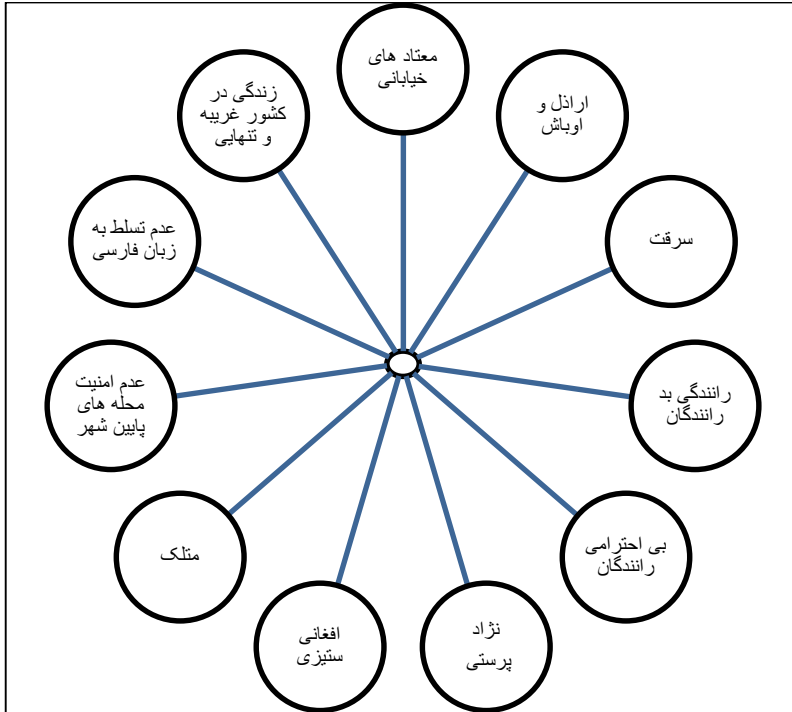
تحلیل واریانس یک راهه نیز برای بررسی وجود تفاوت معنادار بین میانگین‌ها صورت گرفت. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که بر اساس مقدار f و سطح بحرانی تنها بین مناطق در «احساس امنیت در دانشگاه و هنگام روز» تفاوت معناداری وجود دارد. (جدول شماره ۴)

جدول شماره (۴): توزیع تفاوت وضعیت احساس ایمنی دانشجویان خارجی برحسب ملیت آنها

زمان و مکان کشورهای متنوع دانشجویان خارجی	در شهر و هنگام روز	در دانشگاه و هنگام روز	در دانشگاه و تاریکی هوا	در محل زندگی و تاریکی هوا	استفاده از وسایل نقلیه شهری در روز	استفاده از وسایل نقلیه شهری در شب
افغانستان، تاجیکستان و ترکیه	3.9545	4.4545	4.4545	4.2727	3.6364	3.4286
سوریه، لبنان، عراق و فلسطین	4.2326	4.4545	4.2500	4.1136	3.9091	3.5682
مصر، سودان، سنگال و نیجریه	3.8000	4.0000	4.0000	4.0000	3.2000	4.6000
هند و پاکستان	4.2000	5.0000	4.3333	3.6667	4.0000	3.3333
آذربایجان، ترکمنستان، اکرا قرقیزستان	4.0000	4.1818	3.8182	3.5455	3.8182	3.9091
کره، ژاپن، رومانی و آرژان	3.2500	3.2500	3.2500	4.0000	3.2500	2.7500
مقدار F	.893	2.373	.983	.531	.711	1.249
سطح معناداری	.490	**0.046	.433	.752	.617	.294

**تفاوت در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش در سؤالی باز پاسخ برای این احساس ناامنی خود عواملی را برشمرده‌اند که در نمودار شماره (۱) به آنها اشاره می‌گردد.

نمودار شماره (۱): عوامل ایجادکننده احساس ناامنی در دانشجویان خارجی بر اساس نظرات آنها

در مورد حوادث به وجود آمده برای آنها در طی مدت اقامتشان در ایران هرچند که ۴۱ نفر (39/80% از آنها بیان کرده‌اند که با هیچ حادثه‌ای مواجه نبوده‌اند اما سایر دانشجویان موارد زیر را به ترتیب کثرت رخداد مطرح نموده‌اند:

اهانت زبانی (۱۸ مورد) 17/47%؛ نزدیک شدن گداهای سمج (۱۸ مورد) 17/47%؛ ترساندن (۱۱ مورد) 10/64%؛ آزار خیابانی (۴ مورد) 3/88%؛ سرقت از شخص دانشجویان (۳ مورد) 2/91%؛ تهدید و آزار شخصی دانشجویان (۳ مورد) 2/91%؛ قصد فروش مواد مخدر به آنها (۲ مورد) 1/94%؛ سرقت به وسیله موتورسیکلت از آنها (۲ مورد) 1/94%؛ سرقت وسیله نقلیه آنها (۱ مورد) 0/97%. البته «متلک، فحش و برخورد بد پلیس» نیز توسط یکی از دانشجویان مرد که در مقطع دکتری در حال تحصیل می‌باشد، ذکر شده است.

بررسی اظهارات دانشجویان خارجی این پژوهش نشان داد که آنها در طی دوران تحصیل خود در دانشگاه‌های ایران با حوادثی روبرو شده‌اند. حوادثی که برخی از مشارکت‌کنندگان به

آن اشاره نموده‌اند عبارت‌اند از: «ایراد از رنگ لباس دانشجویان» و «برخورد نامناسب حراست با آن‌ها» (۵ نفر)، «توهین به افغانی‌ها» (یک نفر)، «سرقت وسایل آن‌ها در خوابگاه» (۱۰ نفر) و «دعوا با دانشجویان ایرانی بر سر استفاده از حمام» (یک نفر)

سؤال سوم پژوهش: وضعیت اقتصادی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی کشور چگونه است؟

تحلیل داده‌ها نشان داد که ۸۴٪ از دانشجویان نمونه در قبال تحصیل در دانشگاه‌های ایران شهریه‌ای نمی‌پردازند. نظر دانشجویانی هم که از میزان شهریه برای سایر گروه‌ها اطلاع داشتند بدین قرار است که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌گردد:

جدول شماره (۵): نظر دانشجویان خارجی در مورد وضعیت شهریه آن‌ها در ایران

	بسیار گران	گران	متوسط	ارزان	بسیار ارزان
فراوانی	۱۱	۱۱	۱۴	۲	۳
درصد	۲۶/۸٪	۲۶/۸٪	۳۴/۱٪	۴/۷٪	۷/۳٪

توانایی مالی دانشجویان خارجی برای زندگی در ایران نیز در جدول شماره (۶) نمایش داده شده است:

جدول شماره (۶): توانایی مالی دانشجویان خارجی برای زندگی در ایران از نظر آن‌ها

	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
فراوانی	۳	۲۳	۴۴	۱۷	۸
درصد	۳/۲٪	۲۴/۲٪	۴۶/۳٪	۱۷/۹٪	۸/۴٪

۴۳/۱٪ از مشارکت‌کنندگان معتقدند که برای پرداخت شهریه وضعیت مالی «متوسطی» دارند و ۱۵/۷٪ نیز اظهار داشته‌اند که برای پرداخت شهریه دانشگاه‌های ایران توانایی مالی «زیاد» و «بسیار زیادی» دارند. داده‌های گردآوری شده از افراد نمونه نشان داد که ۶۶٪ از دانشجویان خارجی نمونه آماری این پژوهش در ایران کار نمی‌کنند و بنابراین منبع درآمدی نیز در ایران ندارند. تنها ۴/۳٪ از آن‌ها بیان داشته‌اند که به‌طور تمام‌وقت مشغول به کار می‌باشند. همچنین

بیشتر افراد نمونه ((78/7% در خوابگاه زندگی می‌کنند بنابراین در بین مسائل و مشکلات اقتصادی هزینه اجاره بها به عنوان کمترین مشکل مالی مشخص شده است.

در جدول شماره (۷) میانگین مشکلات مالی دانشجویان در هر یک از موارد مشخص شده در پرسشنامه آمده است. همچنین میانگین دانشجویان ملیت‌های مختلف در هر یک از این موارد به وسیله تحلیل واریانس یکراهه مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس این اطلاعات بین میانگین مشکلات مالی دانشجویان ملیت‌های مختلف با یکدیگر تفاوت معناداری ندارد.

جدول شماره (۷): میانگین مشکلات مالی دانشجویان و تفاوت دیدگاه آن‌ها بر حسب ملیت‌های مختلف

	خرید کتاب	هزینه اجاره بها	هزینه‌های جاری	سفر به کشور خود	هزینه اینترنت	استفاده از امکانات تفریحی
میانگین	3.3263	3.0125	3.1158	3.15	3.2889	3.2947
مقدار F	1.396	1.045	.723	.747	1.442	1.530
سطح معناداری	.397	.236	.608	.590	1.442	.189

سؤالات این مجموعه در طیف لیکرت بوده است (میانگین نمره 2/5 می‌باشد)، بنابراین میانگین‌های فوق را اگر با این میانگین مقایسه نماییم، متوجه می‌شویم که همه هزینه‌های فوق برای دانشجویان خارجی زیاد بوده است اما در این میان «هزینه خرید کتاب» از سایر موارد بیشتر بوده است.

سؤال چهارم پژوهش: وضعیت اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی دانشگاه‌های دولتی ایران چگونه است؟

از جمله مسائلی که در ارتباط با بررسی وضعیت اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، در نظر گرفتن عامل زبان برای برقراری ارتباط با مردم و دانشجویان ایرانی بود. مقایسه نظرات دانشجویان خارجی درباره داشتن مشکل زبان برای برقراری ارتباط با دانشجویان و مردم ایران در جدول شماره (۸) نمایش داده شده است.

جدول شماره (۸): مشکل زبان دانشجویان خارجی برای ارتباط با مردم و دانشجویان ایرانی

تا حدودی	خیبر	بله	
٪۳۵/۱	٪۵۷/۴	٪۷/۴	مشکل زبان با مردم ایران
٪۲۵/۳	٪۶۴/۲	٪۷/۴	مشکل زبان با دانشجویان ایرانی

۴۲/۱٪ از مشارکت‌کنندگان در این پژوهش نحوه ارتباط خود را با مردم ایران «خوب» و ۳۴/۷٪ از آن‌ها «متوسط» ذکر کرده‌اند. هرچند که در یک سوی طیف ۱۴/۷٪ از آن‌ها معتقد بودند ارتباط آن‌ها با مردم ایران «بسیار خوب» است، اما در آن سوی طیف ۸/۵٪ از آن‌ها رابطه خود را با مردم ایران «بد» یا «بسیار بد» قلمداد نموده‌اند.

میزان ارتباط دانشجویان خارجی با دانشجویان ایرانی نیز در این پرسشنامه مورد سؤال قرار گرفت. ۴۶/۳٪ از دانشجویان خارجی اظهار داشته‌اند که ارتباط آن‌ها با دانشجویان ایرانی در «حد متوسط» می‌باشد. جمعاً ۴۳/۱٪ از آن‌ها به میزان «زیاد» و «بسیار زیاد» با دانشجویان ایرانی ارتباط داشته‌اند. ۱۰/۵٪ نیز میزان ارتباط خود را با دانشجویان داخلی در حد «کم» و «بسیار کم» اعلام نموده‌اند.

جدول شماره (۹) نیز نحوه برخورد مردم ایران و دانشجویان ایرانی را با دانشجویان خارجی از نظر مشارکت‌کنندگان این پژوهش مورد مقایسه قرار می‌دهد.

جدول شماره (۹): نحوه برخورد مردم و دانشجویان ایرانی با دانشجویان خارجی از دیدگاه دانشجویان

خارجی

بسیار خوب	خوب	متوسط	بد	بسیار بد	
٪۷/۴	٪۳۲/۶	٪۴۹/۵	٪۸/۴	٪۲/۱	مردم ایران
٪۱۰/۵	٪۴۴/۲	٪۳۳/۷	٪۷/۴	٪۴/۲	دانشجویان ایرانی

این احتمال که چه قدر مردم و دانشجویان ایرانی بین دانشجویان خارجی برحسب ملیت آن‌ها تبعیض قائل می‌شوند نیز مورد پرسش قرار گرفت. جدول شماره (۱۰) نتایج این مقایسه را از نظر مشارکت‌کنندگان این پژوهش به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره (۱۰): میزان برخورد تبعیض آمیز مردم و دانشجویان ایرانی با دانشجویان خارجی بر اساس

نظرات دانشجویان خارجی

بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	
۵/۳٪	۱۳/۷٪	۳۵/۸٪	۲۴/۲٪	۲۱/۱٪	مردم ایران
۵/۳٪	۱۶/۱٪	۳۵/۵٪	۲۲/۶٪	۲۰/۴٪	دانشجویان ایرانی

مقایسه‌ای نیز بین چگونگی رفتار مردم و دانشجویان ایرانی با دانشجویان خارجی از منظر مشارکت‌کنندگان صورت پذیرفت که نتایج این مقایسه در جدول شماره (۱۱) آمده است. جدول شماره (۱۱): مقایسه بین رفتار مردم و دانشجویان ایرانی با دانشجویان خارجی بر اساس نظرات

دانشجویان خارجی

ملیت من با ملیت سایر دانشجویان برای آن‌ها فرقی ندارد.	احترام زیادی برای من قائل هستند.	به ملیت من به دیده تحقیر می‌نگرند.	
۶۳/۳٪	۳۰/۶٪	۵/۶٪	دانشجویان ایرانی
۶۴/۳٪	۲۰/۶٪	۱۴/۹٪	مردم ایران

آزمون معناداری خی دو دو متغیره که برای تفاوت دیدگاه مشارکت‌کنندگان در خصوص نحوه رفتار مردم ایران و دانشجویان ایرانی با آن‌ها به عمل آمد نشان داد که در هر دو مورد تفاوت معناداری بین دیدگاه مشارکت‌کنندگان وجود ندارد. (جدول شماره ۱۲) جدول شماره (۱۲): تفاوت دیدگاه دانشجویان خارجی در خصوص نحوه رفتار مردم و دانشجویان ایرانی با

آن‌ها

مقدار خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری	
۱۶/۳۸	۱۰	۰/۶۹۲	مردم ایران
۱۷/۲۸	۱۰	۰/۳۰۲	دانشجویان ایرانی

همچنین جدول شماره (۱۳) نشان می‌دهد که دانشجویان خارجی تا چه حد بین فرهنگ کشور خود و فرهنگ کشور ایران تفاوت قائل هستند.

جدول شماره (۱۳): میزان تفاوت فرهنگ کشور ایران با فرهنگ کشور متبوع دانشجویان خارجی نمونه بر

اساس نظرات آنها

درصد	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
	17/2%	32/2%	29%	13/9%	7/5%

برای بررسی این موضوع که آیا بین ملیت مشارکت‌کنندگان و نوع دیدگاه نسبت به تفاوت فرهنگی رابطه وجود دارد یا خیر از آزمون خی دو دو متغیره استفاده شد. نتایج ارائه شده در جدول شماره (۱۴) نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین دانشجویان کشورهای مختلف در پاسخ به این سؤال وجود دارد. به عبارت دیگر بین دیدگاه دانشجویان در خصوص تفاوت فرهنگی با ایران و ملیت آنها رابطه وجود دارد.

جدول شماره (۱۴): تفاوت دیدگاه دانشجویان کشورهای مختلف در خصوص تفاوت فرهنگی با کشور

ایران

مقدار خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۳۴/۱۳	۲۰	۰/۰۲۵

از آنجاکه دانشجویان این پژوهش برحسب این‌که از کدام کشور به ایران آمده بودند در مورد تفاوت فرهنگی کشورشان با ایران تفاوت دیدگاه معناداری را نشان دادند، نظرات متفاوتی نیز در خصوص این تفاوت فرهنگی ابراز داشته‌اند. 26/3% اظهار داشته‌اند که «این تفاوت برایشان فرقی ندارد». لیکن 22/1% بیان داشته‌اند که «سعی می‌کنند از این تفاوت‌ها چیزی بیاموزند». 14/7% هم «جالب بودن این تفاوت‌ها» را مطرح کرده‌اند؛ اما به نظر 10/5% از افراد «تفاوت‌ها آزاردهنده بوده» و به نظر 6/3% از آنها این «تفاوت غیرقابل تحمل است». از جمله مسائل مرتبط با وضعیت فرهنگی - اجتماعی دانشجویان شرکت آن‌ها در فعالیت‌های اجتماعی می‌باشد. با این حال با سؤال از دانشجویان خارجی موردنظر این پژوهش مشخص گردید که از میان ۹۵ نفر دانشجوی خارجی این مطالعه تعداد ۲۴ نفر (25/26%) در هیچ نوع

فعالیت اجتماعی شرکت نموده‌اند. آن‌ها به ترتیب عواملی مانند «عدم اعتماد به نفس 27/58%؛ عدم اطلاع 27/58%؛ اهمیت نداشتن مشارکت آن‌ها 20/68%؛ نداشتن زمان کافی 10/34%؛ عدم تسلط به زبان فارسی 10/34% و تنبلی 3/44%» را برای توجیه عدم شرکت خود برشمرده‌اند. سایر دانشجویان خارجی نیز اذعان داشته‌اند که در فعالیت‌های اجتماعی زیر مشارکت نموده‌اند.

جدول شماره (۱۵): میزان مشارکت دانشجویان خارجی در فعالیت‌های اجتماعی مختلف

انجمن‌های علمی و دانشجویی	اجرای کنسرت	شرکت در کنفرانس‌ها و همایش‌ها	کار داوطلبانه	اعمال مذهبی	مسابقات ورزشی	عدم مشارکت	
15/11%	5/8%	19/76%	4/65%	16/27%	10/46%	27/90%	درصد

میزان آگاهی مشارکت‌کنندگان از کتابخانه‌های عمومی سطح شهر مورد پرسش قرار گرفت. 42/1% اذعان داشتند که «می‌دانند در سطح شهر کتابخانه‌های عمومی وجود دارد و دسترسی به آن‌ها رایگان است»؛ 34/7% نیز «نحوه دسترسی به کتابخانه‌ها را نمی‌دانستند» و 20 درصد از آن‌ها هم اصلاً «از وجود کتابخانه‌های عمومی در سطح شهر مطلع نبودند.» مقایسه میان نظرات مشارکت‌کنندگانی که از کتابخانه‌های دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های عمومی سطح شهر استفاده می‌کردند نشان داد که 54/8% از آن‌ها وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه را برای مطالعه «مناسب» تشخیص داده بودند. لیکن 41/1% از آن‌ها نسبت به مناسب بودن وضعیت کتابخانه‌های سطح شهر نظر تردید داشتند.

در مورد میزان گذراندن اوقات فراغت مشارکت‌کنندگان در این پژوهش نیز داده‌هایی به دست آمده است که در جدول شماره (۱۶) نمایش داده شده است.

جدول شماره (۱۶): میزان گذراندن اوقات فراغت دانشجویان خارجی در فعالیت‌های مختلف

فعالیت	درصد
تفریح	%15/38
ورزش در باشگاه	%14/52
ورزش در پارک	%11/96
سینما	%0/85
تئاتر	%7/69
پارک	%23/93
مطالعه	%10/25
شهر	%1/70
گردش درون شهر	%9/40
گردش بیرون شهر	%3/41
فیلم و سریال	%0/85
اینترنت	
ماندن در منزل	

داده‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهند که بیش از نیمی از افراد نمونه (۵۳/۵٪) به‌طور میانگین ۲/۸۷ بار از سینما استفاده نموده‌اند. همچنین کسانی که تا به حال در کشور ایران به سینما نرفته‌اند عواملی را برای نرفتن به سینما برشمرده‌اند که عبارت‌اند از: فقدان انگیزه ۲۵٪؛ نداشتن حوصله ۲۲/۲٪؛ نداشتن علاقه ۲۲/۲٪؛ کمبود وقت ۱۶/۶٪؛ عدم اطلاع از زمان و مکان تهیه بلیط ۵/۵٪؛ داشتن فرزند ۵/۵٪؛ تنها بودن و بلد نبودن سینماها ۲/۷٪

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه پذیرش دانشجوی خارجی به یکی از اساسی‌ترین چالش‌های دانشگاه‌ها مبدل شده است. از یک‌سو فواید و اثرات مثبت ناشی از جذب دانشجویان خارجی، دانشگاه‌ها را برای پذیرش آن‌ها حریص‌تر می‌سازد و از سوی دیگر دانشجویان خارجی نسبت به‌گزینش کشورهای مقصد و دانشگاه‌های آن‌ها حساس‌تر شده‌اند. بدیهی است که دانشجویان با انتخاب‌های گسترده‌ای روبرو هستند، بنابراین برحسب موقعیت خود و نیز جذابیت کشورها و دانشگاه‌ها برای آن‌ها، مقاصد تحصیلی خود را انتخاب می‌نمایند. دانشجویان به شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشورها توجه دارند؛ بنابراین یکی از راه‌های جذب بیشتر دانشجویان خارجی و رقابت تنگاتنگ با کشورهای دانشجوی پذیر، شناخت وضعیت موجود دانشجویان، دانشگاه‌ها و کشورها می‌باشد. با توجه به این‌که بررسی پیشینه این پژوهش حاکی از سهم ناچیز ایران در پذیرش دانشجویان خارجی بوده است، بسیار ضروری است که

مسئولان با بررسی فاصله موجود و مطلوب به چاره‌جویی بپردازند. با عنایت به این امر که یکی از اقدامات مهم و ضروری بررسی دقیق وضعیت همه‌جانبه دانشجویان خارجی است؛ این پژوهش نیز باهدف بررسی وضعیت موجود تحصیلی، ایمنی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی به انجام رسید.

در مورد سؤال اول پژوهش که مربوط به بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان خارجی می‌باشد؛ یافته‌های پژوهش حاضر مبین آن است که بیشتر دانشجویان خارجی مشارکت‌کننده وضعیت تحصیلی مناسبی دارند (۸۰ درصد مشروط نشده‌اند و ۶۶/۳٪ نیز در موعد مقرر تحصیلات خود را به اتمام می‌رسانند). با این حال حدود ۱۲/۶٪ از آن‌ها عواملی از جمله «عدم درک درست‌زبان فارسی و عامل زبان» را برای توجیه علت افت تحصیلی خود برشمرده‌اند. پژوهش‌های پیشین نیز به این نتیجه رسیده‌اند که مشکل زبان در کشورهای غیر انگلیسی‌زبان همواره وجود داشته است. (رضضانی، ۱۳۸۱: ۴۵-۴۴؛ فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۵؛ خراسانی و زمانی منش، ۱۳۹۱: ۱۸۴؛ بزرگمهری، ۱۳۸۵: ۱۹۴؛ Maringe & Foskett.,2010:226; Verbik & Lasanowski.,2007:19) همچنین یافته‌ها نشان داد که ۸۴/۲٪ از دانشجویان این پژوهش زبان دوره تحصیلی خود را فارسی قلمداد نموده‌اند، اما آن‌ها همچنان بر ناتوانی خود برای «درک زبان فارسی» تأکید نموده‌اند (جدول شماره ۲)؛ بنابراین اظهارات می‌توان چنین استدلال نمود که «عامل زبان» بسیار ضروری بوده و نیازمند تجدیدنظر اساسی مسئولان در خصوص سیاست‌های آموزشی و گزینشی زبان برای دانشجویان خارجی می‌باشد. انتظار می‌رود که برگزاری دوره‌های آموزشی این دانشجویان به زبان انگلیسی بتواند بسیار راهگشا باشد؛ لیکن صدور زبان و فرهنگ کشور میزبان نیز اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. از آنجاکه بر اساس پژوهش‌های ذاکر صالحی و صالحی نجف آبادی (۱۳۹۱) کشور ایران الگوی فرهنگی را به‌عنوان منطق پذیرش دانشجوی خارجی در پیش‌گرفته است، بر آموزش به زبان فارسی تأکید بیشتری می‌شود. ترویج و آموزش زبان فارسی به شیوه‌ای جذاب، نو و کارآمد، هم به شناساندن زبان فارسی کمک می‌نماید و هم مشکلات زبانی

دانشجویان خارجی را مرتفع می‌سازد. اهمیت دادن به دوره‌های آموزش زبان، معرفی شیوه‌های آسان‌سازی آموزش زبان فارسی و نیز همکاری دانشجویان و اساتید بومی در تسریع یادگیری زبان فارسی برای دانشجویان خارجی بسیار اهمیت دارد.

یکی دیگر از مسائل مرتبط با وضعیت تحصیلی دانشجویان خارجی تبعیض اساتید و دانشجویان بومی نسبت به آن‌ها می‌باشد. پژوهشگران زیادی به این مسئله پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال در یک پژوهش ۹۹ نفر از ۲۰۰ نفر مصاحبه‌شونده اظهار داشته‌اند که تبعیض و خصومت را تجربه نموده‌اند. (Marginson, et al. 2010:431) در پژوهش حاضر نیز تعدادی از دانشجویان خارجی احساس نموده‌اند که اساتید نسبت به آن‌ها تبعیض روا می‌دارند و این تبعیض وضعیت تحصیلی آن‌ها را متأثر ساخته است. این در حالی است که آزمون‌های دو دو متغیره نیز نشان داد که دیدگاه مشارکت‌کنندگان ملیت‌های مختلف در مورد رفتار تبعیض‌آمیز اساتید با آن‌ها تفاوت معناداری با یکدیگر ندارد؛ و این بدین معناست ملیت‌های مختلف دیدگاه‌های تقریباً مشابهی در مورد مسئله تبعیض داشته‌اند.

با توجه به این‌که دانشجویان خارجی بسیار حساس و آسیب‌پذیر هستند آموزش‌های چند فرهنگی به اعضای هیئت‌علمی و غیر هیئت‌علمی دانشگاه‌ها و نیز دانشجویان بومی بسیار مؤثر است. ایجاد فضایی دموکراتیک و عاری از تبعیض به شهرت دانشگاه‌های یک کشور می‌افزاید. علاوه بر این، آموزش و فرهنگ‌سازی عمومی در سطح کشور نیز اهمیت بالایی دارد.

در ارتباط با سؤال دوم که به بررسی وضعیت ایمنی دانشجویان خارجی پرداخته شد؛ یافته‌های این پژوهش مبین آن است که دانشجویان خارجی یکی از عوامل احساس ناامنی خود را عدم تسلط به زبان فارسی برشمرده‌اند (نمودار شماره ۱). ماریسون و همکاران (۲۰۱۰) پیشنهاد کرده‌اند که بهتر است این دانشجویان بر اساس استانداردهای بالاتر و اجباری زبانی پذیرفته شده و آموزش چگونگی برقراری ارتباط به آن‌ها داده شود؛ بنابراین پذیرش دانشجویانی که به زبان فارسی تسلط بیشتری دارند، این مشکل را اندکی برطرف می‌نماید. توانمندسازی دانشجویان و آموزش بالا بردن تحمل فرهنگی آن‌ها نیز بسیار مؤثر است.

البته علاوه بر عدم تسلط به زبان فارسی عوامل دیگری نیز در ایجاد حس ناامنی دانشجویان خارجی این پژوهش، دخیل بوده است (نمودار شماره ۱). حوادث پیش آمده برای آن‌ها بیشتر به موارد اجتماعی و خارج از محدوده دانشگاه مربوط می‌شود (اهانت، گداهای خیابانی، آزارهای خیابانی و ...). همه این عوامل نشان می‌دهند که متأسفانه شهروندان کشورمان برای مسئله مهم مهمان‌نوازی و ایجاد تصویر مثبت از خود نزد افراد خارجی اهمیت چندانی قائل نیستند. محیط‌های دانشگاهی غنی، پیشرفته و ایمن هرگز نمی‌توانند به‌تنهایی موجبات جذب دانشجویان خارجی را فراهم سازند. این مهم در کنار شهرهای ایمن، مردمانی دگر پذیر، مترقی و انسان‌دوست و نیز قوانین محکم مدنی و مدافع حقوق شهروندی همه و همه در ارتباط باهم می‌توانند شهرت و محبوبیت کشور را برای جذب دانشجوی خارجی به ارمغان آورند.

همچنین یافته‌های این پژوهش نشان دادند که مشارکت‌کنندگان بیشترین حس امنیت را در دانشگاه و هنگام روز و کمترین حس امنیت را در شب و هنگام استفاده از وسایل نقلیه دارند (جدول شماره ۳) و سطح بحرانی مقایسه بین مناطق صرفاً در «دانشگاه و در هنگام روز» تفاوت معنادار را نشان داده است (جدول شماره ۴). با توجه به هم‌راستایی این یافته‌ها با پژوهش شهرداری ملبورن (۲۰۱۰) می‌توان این نتیجه‌گیری را به عمل آمد که ایمن‌سازی دسترسی دانشجویان خارجی به وسایل نقلیه از طریق ایجاد خطوط ویژه حمل‌ونقل شبانه‌روزی در کاهش حس ناامنی آن‌ها مؤثر است. جالب است که عوامل به وجود آورنده احساس ناامنی نیز بین دو پژوهش تقریباً مشابه می‌باشد، از جمله این موارد سرقت، نزدیک شدن گداهای، معتادهای سطح شهر، آزارهای خیابانی و ... می‌باشد. همکاری مسئولان دانشگاه‌ها با مسئولان برقراری حفظ نظم و انضباط شهری به ایجاد شرایط امن‌تر و در نتیجه خاطر جمع‌تری بیشتر این دانشجویان منجر می‌شود.

برخورد انسانی و احترام‌آمیز کارکنان غیر هیئت‌علمی علاوه بر نشان دادن فرهنگ متعالی مردمان یک کشور به محبوبیت دانشگاه‌ها نیز کمک می‌نماید. تعدادی از مشارکت‌کنندگان از

برخورد نامناسب برخی کارکنان گله‌مند بوده‌اند که شایسته است آموزش‌های توجیهی میان فرهنگی برای آن‌ها تدارک دیده شود.

در خصوص سؤال سوم پژوهش که طی آن وضعیت اقتصادی دانشجویان خارجی مورد بررسی قرار گرفت؛ یافته‌ها نشان‌دهنده این بود که اکثر دانشجویان خارجی (84%) بدون پرداخت شهریه در دانشگاه‌های ایران درس می‌خوانند و حتی 78/7% از آن‌ها هم در خوابگاه‌های دانشجویی زندگی می‌نمایند. با وجودی که همه آن‌ها از وضعیت مالی بسیار بالایی برخوردار نیستند (جدول شماره ۶) اما توانسته‌اند با دغدغه مالی کمتری در یک کشور خارجی تحصیل نمایند. قاعدتاً بایستی این امر موجب گردد که دانشجویان خارجی به راحتی جذب دانشگاه‌های ایران شوند، ولی تناقض اینجاست که چرا با این توصیف کشور ما در جذب دانشجوی خارجی موفق نبوده است؟ پژوهش سموعی و همکاران (۲۰۱۳) نیز نشان داد که مشکلات اقتصادی دانشجویان خارجی ایران در رده‌ای پایین‌تر از مشکلات اجتماعی- فرهنگی و ارتباطی-حمایتی قرار دارد. همان‌طور که یافته‌ها نشان دادند، علی‌رغم این‌که در پژوهش ملبورن (۲۰۱۰) یکی از نگرانی‌های اصلی دانشجویان خارجی مشکلات اقتصادی بوده است، در کشور ایران مشکلات اقتصادی برای دانشجویان خارجی در درجه اول اهمیت قرار ندارد. آن روی سکه چیز دیگری می‌گوید؛ پذیرش دانشجوی خارجی در جهان تبدیل به یک صنعت درآمدزا برای کشورها شده است. به‌عنوان مثال، مطالعه اسناد نشان‌دهنده این است که درآمد کشورها از ناحیه جذب دانشجوی خارجی آثار مثبت اقتصادی فراوانی به همراه دارد: درآمد کشورهای آمریکا، استرالیا، انگلستان، کانادا و نیوزیلند در سال تحصیلی ۲۰۰۸-۲۰۰۷ به ترتیب 15/5، ۱۵، ۱۴، 14/1، ۶ و 1/5 میلیارد دلار بوده است. (به نقل از: ذاکر صالحی و صالحی نجف آبادی، ۱۳۹۱: جدول ص ۶۸). این رقم برای اقتصاد ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۱۰، به ۲۰ میلیارد دلار رسیده است. (فتیحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۷) اما کشور ایران تاکنون از این بازار سهم چندانی نداشته است؛ بنابراین لزوم بازنگری در سیاست‌های پذیرش دانشجویان خارجی به شدت احساس می‌شود.

دانشجویان خارجی مشارکت‌کننده در این پژوهش اظهار نموده‌اند که هزینه خرید کتاب و استفاده از امکانات تفریحی نسبت به سایر هزینه‌ها برای آن‌ها بالاتر است (جدول شماره ۷). تحلیل واریانس یک‌راهه نیز نشان داد که میانگین نمرات دانشجویان ملیت‌های مختلف در خصوص مشکلات مالی با یکدیگر تفاوت معناداری نداشته و تقریباً همه ملیت‌ها نظرات مشابهی در خصوص این مشکلات داشته‌اند. بدین منظور ارائه خدمات ویژه و امکان برخورداری دانشجویان خارجی از تسهیلاتی مانند در نظر گرفتن تخفیف‌هایی برای خرید کتاب و استفاده از امکانات تفریحی، فرهنگی و ورزشی انگیزه و میزان دسترسی بیشتر آن‌ها را به این خدمات افزایش می‌دهد. استفاده از مکان‌های تفریحی - فرهنگی - ورزشی ارتباط با فرهنگ ایرانی را نیز بیشتر نموده و زمینه صدور فرهنگی را مهیا می‌سازد. این خدمات اگر به‌صورت ویژه در اختیار دانشجویان نخبه و بااستعداد خارجی قرار گیرد، زمینه جذب بیشتر این قبیل دانشجویان را نیز فراهم می‌سازد.

سؤال چهارم پژوهش که به بررسی وضعیت اجتماعی - فرهنگی دانشجویان خارجی پرداخته است، یافته‌های مهمی داشته است. اولین موضوع مربوط به ارتباط دانشجویان خارجی با مردم و دانشجویان ایرانی می‌باشد. بدیهی است که شناسایی فرهنگ و زبان یک کشور توسط افراد خارجی زمانی بهتر صورت می‌گیرد که ارتباط آن‌ها با افراد بومی بیشتر شود. دانشجویان خارجی نیاز دارند که هم با مردم عادی و هم با دانشجویان بومی کشور محل تحصیل خود ارتباط داشته باشند. آن‌ها در روابط خود با افراد بومی با مسائل متعددی همچون عدم درک درست زبان، تبعیض و خصومت مواجه هستند. در این پژوهش نیز هرکدام از این مسائل موردتوجه قرار گرفت. باوجودی که داده‌ها نشان دادند که از منظر 89/5% دانشجویان خارجی این پژوهش «مردم ایران» و طبق نظر 88/4% از آن‌ها «دانشجویان ایرانی» با دانشجویان خارجی رابطه «متوسط، خوب و بسیار خوبی» دارند، اما اظهارات سایر افراد نیز مبنی بر رابطه «بد و بسیار بد» مردم و دانشجویان ایرانی با آن‌ها قابل‌تأمل است (جدول شماره ۹). آزمون معناداری تفاوت دیدگاه مشارکت‌کنندگان در خصوص نحوه رفتار مردم ایران و دانشجویان

ایرانی با آن‌ها به عمل آمد نشان داد که در هر دو مورد تفاوت معناداری بین دیدگاه مشارکت‌کنندگان وجود ندارد. (جدول شماره ۱۲) و این مسئله مبین همگرایی نظرات آن‌ها در مورد نحوه رفتار مردم و دانشجویان ایرانی با آن‌هاست.

بر اساس این نتایج می‌توان پیشنهاد داد که اولاً دانشجویان خارجی بایستی مشکل زبان خود را برطرف نمایند (جدول شماره ۸) و دانش خود را در مورد فرهنگ میزبان بالا ببرند، از دیگر سو نیز نیاز به فرهنگ‌سازی‌های همه‌جانبه برای پذیرش مهمانان خارجی و آموزش‌های چند فرهنگی ضروری می‌نماید. بهتر است این مسائل از همان ابتدای زندگی به کودکان آموزش داده شود تا تجارب جهان‌وطنی آن‌ها غنی‌تر گردد. نظام دانشگاهی ما نیز برای تحقق کامل اهداف بین‌المللی شدن و جذب دانشجویان خارجی «نیازمند ابزارهای لازم از جمله برنامه‌های درسی متناسب با این شرایط می‌باشد که در آن امکان طرح زبان و گفتمان‌های متفاوت نظیر مباحث نژادی و چند فرهنگی گرای و رفع تبعیض در عرصه تعلیم و تربیت و برنامه درسی وجود داشته باشد.» (عراقیه، ۱۳۹۲: ۹۳)

بدیهی است که تبعیض همواره در کمین افراد خارجی است، اما «گفته می‌شود فعال شدن قوانین ضد تبعیض برای دانشجویان بین‌المللی غیر شهروند می‌تواند یک شروع خوب باشد.» (Marginson, et al. 2010:463) علاوه بر وضع قوانین ضد تبعیض که جنبه سخت‌تر و رسمی‌تر قضیه است، مارینسون و همکارانش اعتقاد دارند که «در بلندمدت بهبود پایدار در این وضعیت نیاز به یک چشم انداز جهان‌وطنی فعال‌تر در جامعه دارد.» (ibid) در پژوهش پیمایش شهر ملبورن ۲۰۱۰ نیز به وضوح مسئله تبعیض گریبان گیر دانشجویان خارجی بوده است. در پژوهش حاضر نیز دانشجویان خارجی تبعیض را هم از جانب اساتید که پیش‌تر بدان اشاره شد و هم از جانب مردم و دانشجویان ایرانی تجربه نموده‌اند (جدول شماره ۱۰). این مسئله با تحقیقات پوی و رازلی (۲۰۰۷) و لی و رایس (۲۰۰۷) که ونلی (۲۰۱۰) آن‌ها را گزارش نموده است، همخوانی دارد.

مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و فوق برنامه دانشگاهی و خارج از پردیس اگرچه به ایجاد انگیزه و نیز غنی‌تر شدن تجربه دانشجویان خارجی می‌شود، اما همواره به دلایل متعددی مورد غفلت واقع می‌شود. در این پژوهش 25/26% از افراد نمونه اعلام نموده‌اند که در هیچ‌گونه فعالیت اجتماعی حضور نداشته‌اند. آن‌ها عوامل متعددی برای توجیه عدم حضور خود ذکر کرده‌اند. در پیمایش ملبورن ۲۰۱۰ به عواملی از قبیل «کمبود وقت، کار سخت، هزینه بالا، نداشتن دوست و رفیق، عدم دسترسی و حجم سنگین فعالیت‌های درسی» اشاره شده است و در این پژوهش نیز دانشجویان خارجی به ترتیب عوامل «عدم اعتماد به نفس، عدم اطلاع، اهمیت نداشتن مشارکت آن‌ها، نداشتن زمان کافی، عدم تسلط به زبان فارسی و نیز تنبلی» را برای عدم مشارکت خود برشمرده‌اند؛ اما کسانی که اعلام نموده‌اند در فعالیت‌های اجتماعی مشارکت داشته‌اند، بیشترین مشارکت خود را شرکت در همایش‌ها و کنفرانس‌ها اعلام نموده‌اند (جدول شماره ۱۵). علاوه بر این مشارکت‌های اجتماعی استفاده از امکانات رفاهی، تفریحی، فرهنگی و ورزشی سطح شهر توسط این دانشجویان هم به رونق این مکان‌ها می‌افزاید و هم زندگی را برای یک خارجی هیجان‌انگیزتر می‌نماید؛ اما همان‌طور که یافته‌های این پژوهش نشان دادند، دسترسی به این مکان‌ها همیشه برای آن‌ها مقدور نیست. به‌رحال یک دانشجوی خارجی زمانی در یک کشور بیگانه احساس خرسندی می‌کند که بتواند یک زندگی فعال و تعاملی در کنار سایر افراد جامعه داشته باشد.

استقبال دانشجویان خارجی از مکان‌های علمی و فرهنگی نیازمند اطلاع‌رسانی درست مسئولان و نیز بهبود کیفیت آن‌هاست. در این پژوهش 34/7% از افراد نمونه نمی‌دانسته‌اند که چگونه بایستی به کتابخانه‌های عمومی دسترسی داشته باشند. در مورد عدم استقبال از سینما هم یکی از عوامل عدم اطلاع از زمان و مکان تهیه بلیط بوده است؛ بنابراین شناساندن این مکان‌ها و ترغیب دانشجویان خارجی به استفاده از آن‌ها بسیار مؤثر است. برگزاری تورهای درون‌شهری و برون‌شهری (که کمبود آن‌ها به شدت احساس می‌شود) علاوه بر غنی نمودن تجارب دانشجویان، به گسترش فرهنگ و تاریخ عمومی کشور کمک شایانی می‌نماید.

به‌طورکلی آنچه از این پژوهش استنباط می‌شود این است که دانشجویان خارجی مشارکت‌کننده در این پژوهش که در دانشگاه‌های ایران به تحصیل اشتغال دارند، علی‌رغم وضعیت تحصیلی مناسب با مشکلات متعددی از قبیل مشکل زبان، تبعیض، هزینه‌های جاری همانند خرید کتاب و استفاده از امکانات تفریحی و اینترنت مواجه هستند. همچنین از حیث ایمنی با مسائلی از قبیل وجود گداهای خیابانی، معتادهای سطح شهر، آزار و تهدید و استفاده از وسایل نقلیه در هنگام تاریکی هوا روبرو هستند؛ اما خوشبختانه آن‌ها با مشکلاتی همچون دغدغه‌های مالی برای پرداخت شهریه و اسکان و امنیت در دانشگاه‌ها کمتر دست‌به‌گریبان می‌باشند؛ بنابراین نتایج پژوهش حاضر ما را به این موضوع مهم سوق می‌دهند که ترویج فرهنگ دگرپذیری و آموزش‌های میان فرهنگی به کلیه شهروندان و نیز فرهنگ‌سازی‌های گسترده در زمینه‌ی پذیرش مهمانان خارجی و تعامل سازنده با آن‌ها، نیاز امروز جامعه ماست. همچنین برای برخوردار شدن از مزایای بین‌المللی شدن بایستی توان رقابتی خود را با دانشگاه‌های مطرح جهان ارتقا دهیم.

منابع:

- اخوان صراف، احمدرضا؛ نیلفروش زاده، مریم. (۱۳۸۷). ابعاد جهانی سازی آموزش عالی. رشد فناوری - فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، شماره ۱۷.
- بزرگمهری، مجید. (۱۳۸۵). پذیرش دانشجوی خارجی در کشور تجربیات و راهکارها. مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی ۱۸۸. شماره ۲۳۴-۲۳۳.
- پوردهاقانی، علی قاسم؛ لیاقت دار، محمد جواد؛ جعفری، سید ابراهیم. (۱۳۹۰). تحلیلی بر بومی سازی و بین‌المللی شدن برنامه درسی دانشگاه‌ها در عصر جهانی‌شدن. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۴، صص ۲۴-۱.
- جاودانی، حمید. (۱۳۸۸). جهانی‌شدن آموزش عالی، گسست میان نظریه تا کنش: راهبردهایی نوین برای توسعه آموزش عالی ایران. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۳. صص ۱۳۱-۱۰۷.
- خراسانی، اباصلت؛ زمانی منش، حامد. (۱۳۹۱). راهبردهای مؤثر در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران. فصلنامه راهبردهای آموزش. دوره ۵، شماره ۳. صص ۱۸۹-۱۸۳.
- ذاکر صالحی، غلامرضا؛ صالحی نجف‌آبادی، مائده. (۱۳۹۱). ارائه راهبردهایی برای جذب دانشجویان خارجی. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران. شماره ۳.
- رمضانی، رضا. (۱۳۸۱). مشکلات کنونی دانشگاه‌ها و نظام توسعه علمی کشور. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی. شماره ۲۵.
- عراقیه، علیرضا. (۱۳۹۲). گونه شناسی رهیافت‌های میان‌رشته‌ای و دلالت‌های آن در طراحی برنامه درسی چند فرهنگی در آموزش عالی. فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. سال چهارم، شماره ۱، پیاپی ۱۳.
- فتحی علی دهکردی، محبوبه و همکاران. (۱۳۸۹). بررسی ابعاد علمی و فرهنگی تحصیل دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های ایران. دانشگاه شیراز: پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- فتحی واجارگاه، کوروش؛ عارفی، محبوبه؛ زمانی منش، حامد. (۱۳۹۰). بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۶۲. صص ۸۰-۶۵.

ملک زاده، رضا. (۱۳۸۰). نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی در توسعه علمی ایران. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۲۵.

نور شاهی، نسرين. (۱۳۹۱). ارزیابی دوره‌های دکتری مشترک با دانشگاه‌های خارجی و ارائه راهکارهای تقویت آن. مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.

(CIC) Circle on International Cooperation., (۲۰۱۰) Survey on Life as a Foreign Student at Kagoshima University .<http://kokusai.kuas.kagoshima-u.ac.jp/kucip/global-contents/condition-of-foreign-students.html>

(MoHE) Ministry of higher education Malaysia. (2011). Internationalisation policy for higher education.

Akiyoshi, Y., (2009). The internationalization of Japanese higher education: Policy debates and realities.

Anantha Raj A. Arokiasamy., (2011) An Analysis of Globalization and Higher Education in Malaysia.

Arokiasamy.A.(2012). Globalization and Higher Education: A Malaysian Perspective .International Journal of Advances in Management and Economics Available online at www.managementjournal.info.

Åslund,A., Dabrowski,M., (2008). Challenges of Globalization Imbalances and Growth. Peterson Institute for International Economics. Washington, DC.

British Columbia(B.C.), (2009). International Student Survey Report June 2009. Advanced education and labour market development.

Brooks,R., Waters,J., (2011). Student Mobilities, Migration and the Internationalization of Higher Education.

Carnoy,M., (1999). Globalization and educational reform: What planners need to do? UNESCO.

CoM (2010) International Student Survey. Report of Findings www.evaluationsolutions.

Gu, Schweisfurth and Day., (2007). Interim Report of Questionnaire Survey on First Year International Undergraduate Students at the Universities of Birmingham, Brighton, Nottingham Trent and Sussex.

Gürüz, Kemal., (2008). Higher education and international student mobility in the global knowledge economy. State University of New York.

Luijten-Lub,A., (2007). Choices in internationalization .Printed by M.I.B., the Czech Republik.

Marginson,S.et al. (2010). International Student Security. Cambridge university press.

Maringe,F., Foskett, Nick., (2010). Globalization and internationalization in higher education .Theoretical, Strategic and Management Perspectives.

Samouei.R. et al., (2013). International Students of Isfahan University of Medical Sciences: A Survey about Their Needs and Difficulties. Mat Soc Med. 2013 Jun 25(2): 118-120.

Verbik, L., Lasanowski,V., (2007). International Student Mobility: Patterns and Trends.

Wenli,Y., (2010). Investigating International Student Perceptions of Adjustment through Q Methodology. Intercultural Communication Studies XIX: 2.

Zehner,A., (2012).International Students at Purdue: What recent survey data show. Office of Vice President for Student Affairs.